

РЕФЕРАТ

Гурнак В.М., Славинська О.С., Ананченко В.Є. Економічна безпека підприємств транспорту як фактор стабільного задоволення попиту в перевезеннях. / Віталій Миколайович Гурнак, Олена Сергіївна Славинська, Віталій Євгенович Ананченко // Управління проектами, системний аналіз і логістика. – К: НТУ – 2012. Вип. 10.

В загальному вигляді, економічна безпека суб'єктів підприємницької діяльності ставить за мету забезпечення підприємству сталого економічного і фінансового розвитку, надійного захисту майна та персоналу фірми, компанії, товариства від впливу внутрішніх та зовнішніх загроз, попередження небажаних подій, що можуть призвести до негативних наслідків. У сучасних умовах господарювання в Україні, діяльність транспортних підприємств є достатньо складним і ризиковим заняттям. І це пов'язано не тільки з далеко не найкращим загальним станом національної економіки та різними макроекономічними деформаціями, а й з низкою специфічних факторів, що негативно впливають на економічну безпеку транспортних підприємств. Метою статті є аналіз внутрішніх та зовнішніх загроз економічній безпеці підприємств транспорту з наведенням конкретних прикладів. Запропоновано способи та методи захисту економічної безпеки підприємств транспорту.

ABSTRACT

Gurnak V.M., Slavinska O.S., Ananchenko V.E. Economic security of enterprises of transport as factor of stable satisfaction of demand in transportations. / Vitaly Gurnak, Olena Slavinska, Vitaly. Ananchenko // Management of projects, system analysis and logistics. – K.: NTU . – 2012. – Vol. 10.

In general, the economic security of businesses aims to provide enterprise with sustainable economic and financial development, reliable protection of property and personnel of the firm, company, from the influence of internal and external threats, prevent unwanted event that can lead to negative consequences. In the current economic conditions in Ukraine activity of transport enterprises is quite difficult and risky business. And this is related not only with not the best general conditions of national economy, but also with a number of specific factors that negatively affect the economic security of the transport companies. The purpose of this article is the analysis of internal and external threats to the economic security of transport enterprises with giving concrete examples. Proposed the ways and methods to protect the economic security of transport enterprises.

РЕФЕРАТ

Гурнак В.М., Славинская Е.С., Ананченко В.Е. Экономическая безопасность предприятий транспорта как фактор стабильного удовлетворения спроса в перевозках. Виталий Николаевич Гурнак, Елена Сергеевна Славинская, Виталий Евгеньевич Ананченко // Управление проектами, системный анализ и логистика. - К.: НТУ - 2012. Вып. 10.

В общем виде, экономическая безопасность субъектов предпринимательской деятельности ставит задачу обеспечения предприятию устойчивого экономического и финансового развития, надежной защиты имущества и персонала фирмы, компании, общества от влияния внутренних и внешних угроз, предупреждения нежелательных событий, которые могут привести к негативным последствиям. В современных условиях хозяйствования в Украине, деятельность транспортных предприятий является достаточно сложным и рискованным занятием. И это связано не только с далеко не лучшим общим состоянием национальной экономики и различными макроэкономическими деформациями, но и с рядом специфических факторов, негативно влияющих на экономическую безопасность транспортных предприятий. Целью статьи является анализ внутренних и внешних угроз экономической безопасности предприятий транспорта с приведением конкретных примеров. Предложены способы и методы защиты экономической безопасности предприятий транспорта.

УДК 303.832

ТЕРМІНОЛОГІЧНИЙ АПАРАТ ВІТЧИЗНЯНОЇ ЛОГІСТИКИ

Горбенко О.В., кандидат економічних наук

Постановка проблеми. Термінологічний апарат сучасної вітчизняної логістики доволі широкий. Трактуювання деяких понять не завжди навіть сутнісно співпадає з трактуванням них же, але іншими дисциплінами, науковими напрямками. Особливо це стосується понять та явищ, що знаходяться на межі різних дисциплін. В такий спосіб виникає мішанина і неможливість комплексно бачити весь процес управління. До того ж необхідно зазначити, що деякі поняття, які вводить сучасна

вітчизняна наукова школа логістики, не завжди мають аналоги в західній науковій школі. Дане питання пояснює російський науковець Сергеев В.І. [4]. Проте в будь-якому разі всі ці поняття певною мірою відбивають сутність логістики, тому необхідно розуміння, в який спосіб вони з'явилися у нас, і який аналог використовують зарубіжні колеги.

Аналіз останніх публікацій із зазначеної теми дослідження охоплюють в основному англомовні та російськомовні джерела [1 – 15]. Кожне з вказаних джерел має свій окремий внесок у розкриття теми дослідження, у той час як дана стаття містить узагальнюючий аналіз.

Виклад основного матеріалу. Основними термінами в сучасній вітчизняній школі логістики є: Логістика; Матеріальний потік; Канал розподілу; Ланка логістичної системи; Логістичний ланцюг та мережа; Логістична система; Логістична функція; Логістична операція.

Через існування безлічі тлумачень поняття «логістика», існує така ж ситуація довкола суміжних понять – «матеріальний потік», «логістична функція» тощо. З одного боку, це надає концепції логістики самостійності та відокремленості як наукового напрямку, з іншого – ускладнює розуміння деяких понять, якими оперують інші напрями, як-то: фінансовий менеджмент, бухгалтерський облік, маркетинг, статистика, математичне моделювання. Доцільним у такому випадку є приведення понять та /або явищ до єдиного «знаменника». Певною мірою таким стрижнем мають виступати законодавчі, нормативно-правові акти.

Оскільки основні складові процесу господарської діяльності детально пояснені та закріплені у Міжнародних стандартах бухгалтерського обліку, є коректним відштовхуватися від них задля розуміння концепції логістики, її складових, об'єкту вивчення та місця у господарській діяльності підприємства, а також уточнення термінологічного апарату, який притаманний цьому напрямку пізнання.

До речі, однією з перших робіт, присвячених взаємозв'язку бухгалтерського обліку та логістики була праця Майкла Шиффа (Michel Schiff) «Калькуляція видатків та контроль управління фізичним розподілом» (Accounting and Control in Physical Distribution Management), 1972 р. Дослідження носило інструментальний характер і дозволило зацікавленим особам зрозуміти, що бухгалтерська та фінансова інформація – важливі складові логістичних видів діяльності [7].

Щоб пояснити сутність об'єкту управління в логістиці, до якого, як правило, відносять одразу декілька потоків – матеріальний, інформаційний, фінансовий та сервісний, доречним буде прослідкувати взаємозв'язок наступних тверджень.

Одним з визначень логістики є наступне. Логістика – інструмент менеджменту, що сприяє забезпеченню стратегічних, тактичних та оперативних цілей організації бізнесу за рахунок ефективного (з точки зору зниження загальних витрат і задоволення потреб кінцевих споживачів до якості продукції) управління матеріальними та / або сервісними потоками, а також відповідними потоками інформації і фінансових засобів. (Визначення бізнес-логістики Радою Логістичного менеджменту США, 1985 р.).

Логістика тут не є відокремленою наукою, а є інструментом менеджменту, спрямованим на досягнення певних цілей. Це є логічним. Адже відомо з фінансового менеджменту, що мета будь-якого підприємства – це максимізація прибутку. Така мета досягається певним інструментарієм, управлінськими діями. Таким чином, коли розглядаємо діяльність будь-якого підприємства, то в першу чергу говоримо про ефективність управління, іншими словами, досягнення мети за рахунок відповідних управлінських дій. Отже, говоримо про менеджмент (управління) на підприємстві, який стосується господарської діяльності як сукупності операцій над майном підприємства.

Необхідно зазначити, що поняття «майно підприємства» можна розглядати за безліччю класифікаційних ознак, так само, як і поняття потоку, який є об'єктом дослідження і управління в логістиці. Для того, щоб зрозуміти це коректно, необхідно поглянути на ресурсну структуру підприємства.

Згідно стандартів бухгалтерського обліку тут і далі під майном підприємства розуміємо ресурси (!) й джерела фінансування цих ресурсів. Для здійснення господарської діяльності підприємство використовує такі види ресурсів: необоротні, оборотні активи.

Необоротні активи охоплюють ресурси, які утримуються на балансі підприємства протягом декількох років. Оборотні активи утримуються на балансі підприємства протягом періоду, що не перевищує один рік або тривалість операційного циклу, і охоплюють запаси, дебіторську заборгованість, короткострокові фінансові вкладення, грошові кошти та витрати майбутніх періодів.

Значну частину оборотних ресурсів становлять матеріальні ресурси – запаси. Запаси існують в 4-х формах. Спочатку підприємство має справу з *Виробничими* запасами (ВЗ), що створюють для виготовлення продукції, надання послуг, виконання робіт. Потім, після надходження сировини й

матеріалів у виробництво, їх вартість переносять на собівартість незавершеного виробництва (НВ) – продукцію, що не пройшла всі стадії виробничого процесу. Після його закінчення *готова продукція (ГП) оприбутковується на складі*, утворюючи відповідний запас. Товарні запаси (ТЗ) відрізняються від запасів готової продукції тим, що остання виготовлена самим підприємством, а товари придбані з метою подальшого перепродажу.

Це показує, що господарська діяльність (яка має поділ на основну, операційну, інвестиційну та фінансову) базується на управлінні ресурсами підприємства, що й утворюють відповідні потоки: матеріальні, фінансові, інформаційні тощо. *Потік* – це сукупність об'єктів, що сприймають як єдине ціле; процес на деякому інтервалі часу, що вимірюється в абсолютних одиницях за визначений проміжок часу [1]. Логістика більшою мірою займається управлінням саме потоками матеріальних ресурсів (МР).

Отже, матеріальний потік – це сукупність матеріальних ресурсів (ВЗ, НВ, ГП, ТЗ), які сприймаються з позиції менеджменту як єдиний об'єкт, що існує у певному часовому інтервалі (проміжку часу) із застосуванням до нього управлінських операцій (упакування, перевезення, навантаження, розвантаження, сортування, консолідація, маркування тощо). Кожна з цих операцій притаманна певній функції – закупівлі, збуту або виробництву.

Відповідно до цього логістика розглядає МР не окремо один від одного (як приклад, закупівля сировини), а як потік ресурсів у процесі перетворення (трансформація матеріального ресурсу «сировина» у матеріальний ресурс «готова продукція»). Логістику цікавлять не окремі елементи, а їх сукупність.

Саме тому з поняттям логістики ототожнюють «управління ланцюгами постачань» (supply chain management – SCM), оскільки обидва поняття певною мірою пов'язані з процесом перетворення матеріальних ресурсів і суміжних з ним процесів, як-то: закупівля сировини – відповідно пошук постачальника, перевезення – вибір системи транспортування, зберігання – аналіз складських операцій, надходження у виробництво – технологія виробництва, надходження готової продукції до споживача – аналіз каналів збуту, пошук посередників, управління збутовою (розподільчою) діяльністю, робота з повернення заборгованості тощо.

Звідси і пішла плутанина, ототожнення термінів, і надання логістиці дуже широкого значення – більшого за управління саме потоками матеріальних ресурсів.

Ви можете побачити, що деякі автори формулюють мету логістики як виконання завдання постачання потрібного товару високої якості, у необхідній кількості, у найзручніший для замовника час, у визначене ним місце, з мінімальними витратами.

До речі, вперше це було сформульовано Гросвенором Плауменом (Plowman E. Grosvenor), який зазначив, що п'ятьма «правильностями» (rights) логістичної системи є: постачання конкретної продукції (right product) в необхідне місце (right place) у визначений час (right time) певної якості (right condition) за оптимальних витрат (right cost) тим споживачам, яким вона необхідна. [6].

Звідси пішли відомі «правила логістики», так звані «логістичний мікс» (за аналогією з маркетинговим правилом „4 P”): Продукт – потрібний продукт; Кількість – у необхідній кількості; Якість – належної якості; Час – у визначений час; Місце – у певне місце; Витрати – з мінімальними витратами.

Окрім цього деякі автори дещо розширюють це, додаючи такий елемент, як «споживач», тобто «персоніфікують» процес, що означає розробку системи обслуговування окремого замовлення.

Відповідно в такий спосіб тлумачення «логістики» з інструменту менеджменту по управлінню потоками матеріальних ресурсів розширюється до поняття «управління ланцюгами постачань – SCM». Саме тому до об'єктів управління в логістиці відносять окрім матеріального потоку ще відповідний до нього фінансовий потік, відповідний до нього інформаційний потік, відповідний до нього сервісний потік.

Річ в тому, що Логістика є лише частиною SCM. В той час коли SCM – це управління ланцюгами постачань, яке являє собою набір підходів, що застосовують задля ефективної інтеграції постачальників, виробників, центрів трансформації (складів) та точок збуту в такий спосіб, щоб товар був вироблений та розподілений у певній кількості, з мінімізацією загальносистемних (!) витрат при одночасному задоволенні потреб у рівні обслуговування (Simchi-Levi, Kaminsky and Simchi-Levi, 2004, p. 2).

Ось і близькість формулювань, ототожнення. Проте, як можна було переконатися, логістика займається саме потоками матеріальних ресурсів, в той час як «інтеграційна» діяльність, що пов'язана з фінансовою, інформаційною та іншими сторонами учасників процесу «постачання»

виробництво – збут», належить до компетенції SCM. Деякою мірою або за певних обставин вони перехреснюються, але не є одним і тим самим.

В такій плутанині тлумачень, близькості їх формулювань та історичному контексті розвитку сформувався вітчизняний погляд на логістику, згідно з яким деякі автори [3,4] розглядають концепцію логістики як функціональний комплекс менеджменту з окремими складовими: закупівельною, виробничою, збутовою, транспортуванням, складуванням, управлінням інформацією, фінансуванням, окремо – управлінням запасами.

В будь-якому разі необхідно зрозуміти, що логістика – це не окрема наука, не мистецтво. Автор пропонує наступне визначення: Логістика означає підбір та впровадження таких інструментів менеджменту, завдяки яким буде досягаться певна оптимізація управління потоками матеріальних ресурсів підприємства. Вона не опікується питаннями фінансування або акумулювання грошових коштів для здійснення управління потоками матеріальних ресурсів, рівною мірою як не повинна вивчати запити споживачів. Ці питання належать до сфер компетенції інших принципів / концепцій управління, які у практичному застосуванні можуть бути представлені, наприклад, форматом співпраці за принципом «open-book» або введенням категорійного менеджменту на підприємстві.

Отже, об'єктом управління в логістиці є матеріальний потік. Матеріальні потоки можуть переміщуватися як у середині одного підприємства (1PL оператор – крупна холдингова структура, яка об'єднує декілька підприємств від заготівлі сировини до виробництва готової продукції та її розподілу), так і між різними підприємствами. При цьому кожному матеріальному потоку відповідає інформаційний потік, який у часовому і просторовому аспектах можуть не збігатися з матеріальним.

Матеріальні потоки можуть перебувати у двох станах: динамічному і статичному. У тих випадках, коли матеріальні потоки розглядаються не в часовому інтервалі, а у визначений момент часу, вони утворюють матеріальні запаси.

Матеріальні потоки характеризуються кількісними і якісними показниками. Основними з них є *напруженість і потужність матеріального потоку*. Напруженість матеріального потоку – це інтенсивність переміщення матеріальних ресурсів, а потужність матеріального потоку – це об'єми продукції, які переміщуються за одиницю часу. Тому потік має розмірність «обсяг / одиниця часу», тобто є дробом, у чисельнику якого міститься одиниця виміру вантажу (штуки, тонни і т.д.), а в знаменнику – одиниця виміру часу (доба, місяць, рік і т.д.). Як приклад, напруженість матеріального потоку в магазині з хлібовиробами буде більшою, ніж в магазині з колекційним одягом, де товар надходить раз на квартал, проте у значному об'ємі.

В більшості випадків вимірювання показників матеріального потоку важливе в логістиці складування та транспортування. Вивчення матеріальних потоків є основою для оптимізації технологічних процесів виробництва, матеріально-технічного забезпечення, транспортування і збуту продукції, раціоналізації документообігу, проектування виробничих, складських і допоміжних приміщень.

Управління матеріальними потоками передбачає визначення параметрів траєкторії переміщення матеріалів. Завдання логістики полягає в тому, щоб організувати процеси переміщення, які у сукупності були б оптимальними для даної сфери і логістичної системи в цілому.

Як зазначалося раніше, матеріальний потік утворюється в результаті сукупності дій з матеріальними ресурсами. Такі дії називають логістичними операціями. На думку деяких вчених, поняття логістичної операції не обмежується діями лише з матеріальними потоками.

Логістична операція – це відокремлена сукупність дій по реалізації логістичних функцій, спрямована на перетворення матеріального та інформаційного потоку.

Простіше кажучи, логістична операція – це певні, цілком конкретні дії з матеріальним ресурсом (сировиною або готовою продукцією). До логістичних операцій можна віднести: навантаження, транспортування, розвантаження, комплектування, пакування і інші операції. Логістичні операції з інформацією, що стосується певного матеріального потоку – це збір, обробка і передача інформації, яка відповідає даному матеріальному потоку. Слід відзначити, що витрати на виконання операцій з інформаційними потоками складають суттєву частину логістичних витрат.

Якщо згрупувати всі дії – логістичні операції – за ознаками функцій, які вони обслуговують, то отримаємо укрупнену групу логістичних операцій, яку називають логістичною функцією.

Формування певної логістичної функції залежить від логістичної системи. Для великого оптового торговельного підприємства функція «виробництво» відсутня. Рівною мірою як може бути відсутня навіть функція «складування», якщо це виконує третя сторона – інше підприємство.

Зазначимо також, що хоча поняття «логістична функція» достатньо широковживане, конкретне єдине визначення його відсутнє як у вітчизняних, так і в зарубіжних працях [4]. Все залежить від

контексту та об'єкту вивчення. Впродовж часу виокремилися так звані «основні логістичні функції» (постачання, виробництво, збут) та допоміжні (транспортування, зберігання тощо). Перелік функцій та логістичні операції, що їм притаманні, наведено в таблиці 1.

Таблиця 1.- Перелік основних логістичних функцій та притаманних їм логістичних операцій

Логістична функція	Основні логістичні операції
1	2
Постачання / Закупівля	Координація з оперативно-календарним планом виробництва; вибір і проведення переговорів з постачальниками; планування потреб у матеріалах та сировині; складання оперативно-календарного плану постачання; транспортування сировини, напівфабрикатів, комплектуючих виробів; завантажувально-розвантажувальні й транспортно-складські роботи зі сировиною.
Виробництво	Координація з планом збуту; оперативно-календарне планування переміщення сировини; внутрішньозаводські переміщення матеріалів; завантажувально-розвантажувальні й транспортно-складські роботи з незавершеним виробництвом; оперативне забезпечення виробничих підрозділів сировиною, матеріалами, напівфабрикатами, комплектуючими виробами; складування незавершеного виробництва, облік незавершеного виробництва.
Збут / дистрибуція / розподільча логістика	Координація з планом маркетингу, прогнозування продажів, сервіс, оперативно-календарне планування транспортування готової продукції, управління запасами готової продукції, оброблення замовлень споживачів, складування готової продукції, завантажувально-розвантажувальні і транспортно-складські роботи з готовою продукцією, постачання готової продукції та облік запасів готової продукції.
Складування	Вибір складського комплексу, розрахунок потужностей складу; вибір системи складування; уніфікація (створення однорідних одиниць – юнітів); організація та забезпечення управління логістичним процесом на складі; вантажопереробка тощо.
Транспортування	Сумісне планування виробничого, транспортного та складського процесів; вибір виду та типу транспортного засобу; визначення раціональних маршрутів постачання; вибір оператора (перевізника та експедитора).
Управління запасами	Визначення політики формування знижок; зниження витрат на транспортування за рахунок оптимізації партій постачань з огляду на попит та страховий запас; врахування сезонних коливань.

Всі ці логістичні операції, що відбуваються в процесі трансформації сировини у готову продукцію, рівно як і операції з перепродажу товарів, виконує не одне єдине підприємство, а цілий ряд підприємств. Всіх них пов'язує матеріальний потік (-ки), а операції, що виконує кожен з них, різняться в залежності від певної функції. Перевізник – виконує транспортування, точка збуту – дбає про забезпечення продажу продукції. В такий спосіб формується певний ланцюг, яким власне і проходить матеріальний потік: постачальник сировини – виробник – перевізник – точки збуту. В такий спосіб учасники ланцюга утворюють – логістичні ланки.

Зазначимо, що поняття «логістичний ланцюг» / «ланцюг постачань» (supply chain) у зарубіжних працях з логістики практично ототожнено з «дистрибуційним каналом» (distribution channel), тобто з фізичним розподілом продукції, без урахування вартісних характеристик процесу. Загалом це слушно, якщо дотримуватися думки, що логістика займається саме матеріальними потоками, а не фінансовими. Дійсно, в такий спосіб ланцюг, яким проходить продукція, націлений на обслуговування процесу фізичної наявності товару в певному місці, у визначений час, без урахування вартісних характеристик цього обслуговування. Розрахунком вартісної складової займаються відповідні підрозділи підприємства.

Знову маємо певну тотожність двох понять – ланцюга і каналу.

Логістичний ланцюг – це лінійно впорядкована множина учасників логістичного процесу, які здійснюють логістичні операції по доведенню зовнішнього матеріального потоку від однієї логістичної системи до іншої за умови виробничого споживання (B2B) або до кінцевого споживача (B2C) за умови особистого невиробничого споживання.

Таке тлумачення логістичного ланцюга видається доречним, оскільки воно стосується одразу двох загальних систем збуту продукції: B2B – «бізнес для бізнесу», тобто коли споживачем продукції є інші підприємства (прикладом може бути виробництво та продаж автоматизованих ліній /

обладнання для виробничих підприємств), та B2C – «бізнес для споживача», тобто коли споживачем продукції є фізичні особи.

Використовуючи таке визначення логістичного ланцюга, можна чітко побачити сутність і значення поняття «логістичний канал», або ж «канал збуту», «канал розподілу / дистрибутивний», «канал товароруху». Визначень більш ніж достатньо.

Дистрибутивний канал – це структура внутрішньофірмових організаційних одиниць і / або тих, що не відносяться до неї – агентів, дилерів, оптових підприємств та ритейлерів, через яких продукція (товар або послуга) надходить до споживача (визначення Американської асоціації маркетингу) [15].

У словнику APICS (The Association for Operations Management – Асоціація операційного менеджменту, яка вже понад 50 років є розробником професійних стандартів в галузі управління ланцюгами постачань) логістичний канал ототожнюється з розподільчим каналом, під яким розуміють як будь-яку сукупність підприємств або підприємців, які приймають участь у доведенні потоку товарів до споживача.

Сутнісно обидва визначення не дуже відрізняються. Проте вони не відрізняються і від визначення логістичний ланцюг. Для того, щоб відділити визначення ланцюга від каналу, пропоную використовувати наступне тлумачення логістичного каналу – це певний відокремлений в системі логістичний ланцюг або сукупність ланцюгів, який утворюють притаманні лише йому ланки (учасники).

Наприклад, підприємство-виробник соків може збувати їх як через магазини, супермаркети організованих роздрібних мереж (ритейл), так і через учасників неорганізованої роздрібною торгівлі (тобто на ринках продовольчої продукції). Збут продукції через магазини ритейлерів – це один канал збуту, в якому ланцюгом буде виробник – конкретна роздрібна мережа (або мережі). Збут продукції на стихійних ринках – це зовсім інший канал збуту, в якому ланцюгом буде «виробник – множина підприємців». Підприємство може реалізовувати продукцію одразу по двох каналах (і в супермаркетах, і на ринках) і через деякий час зробити висновки щодо доцільності та привабливості певного з них. Може бути ситуація, коли обсяги продажів продукції через супермаркети певної мережі не є значними у загальному обсязі продажів. В такий спосіб може бути прийняте рішення щодо відмови від збуту продукції за цим каналом. Це лише один з прикладів, який ілюструє сутність та відмінності «каналу» та «ланцюга».

Канал – це більш широке поняття, ніж ланцюг. Канал можуть утворювати декілька ланцюгів, адже робота зі збуту продукції може проводитися з декількома роздрібними мережами одночасно, що буде утворювати відповідні ланцюги.

Отже, коли керівництво ставить питання щодо визначення каналів збуту, то це означає винайдення всіх можливих шляхів збуту продукції без зазначення конкретних учасників цього процесу. До речі, в організаційній структурі підприємств, які здійснюють продаж продукції декількома каналами, як правило, існують окремі підрозділи: відділ по роботі з роздрібними мережами, відділ по роботі з оптовими підприємствами тощо.

Сукупність ланцюгів різних каналів утворює загальну систему – логістичну мережу.

Зазначимо, що ключовим тут є слово «логістичну». Оскільки, як було зазначено на початку статті, процес доведення матеріального потоку – це не лише фізичний розподіл (фізична наявність продукції у певному місці), але й управління вартісними складовими цього процесу (яку необхідно акумулювати суму грошових коштів для здійснення транспортування, складування), інформаційними тощо. Отже, у процесі трансформації матеріального потоку беруть участь одразу декілька підрозділів підприємства: фінансовий відділ, бухгалтерія, відділ аналітики – інформаційний, збутовий, відділ постачання, маркетинговий і виробництво (в разі виробничого підприємства). Всі вони разом у сукупності з логістичною мережею утворюють логістичну систему.

Отже, логістична система – це сукупність операцій фізичного та адміністративного (вартісного, інформаційного) обслуговування процесу трансформації матеріального потоку в межах логістичної мережі, спрямованих на досягнення поставленої мети підприємства.

Подібне визначення знову ж таки розширює компетенції виключно «логістики», оскільки враховує вже ряд не лише логістичних операцій (обмін інформацією, грошовими зобов'язаннями тощо). Але це одна з ключових рис поняття «система». Окреслення меж логістичної системи необхідно не для теоретизації, а для винайдення оптимальної концепції управління (SCM, JIT, EPR) як у середині кожного окремого підприємства мережі, так і у взаємозв'язку з іншими її представниками.

Відповідно в залежності від логістичної системи певного підприємства, її місця у загальній макрологістичній системі, буде залежати щільність співпраці як окремих її ланок, так і взаємодія з

зовнішнім середовищем, як наслідок, формування конкретного стандарту менеджменту, вибір певної концепції управління та інформаційної технології для здійснення цього управління.

Висновки. В статті узагальнено основну існуючу термінологічну базу логістики, проведено порівняльний аналіз із зарубіжними джерелами. Надано авторське визначення поняттям – логістика, логістичний канал, логістична система. Визначено місце логістики у господарській діяльності підприємств.

ПЕРЕЛІК ПОСИЛАНЬ

1. Лукинский Л.С., Бережной В.И. Методические основы управления снабжением запасными частями автотранспортных предприятий / Лукинский Л.С., Бережной В.И. – Ставрополь: Интеллект-сервис, 1997. - 69 с.
2. Методы и модели теории логистики: Учебное пособие. 2-е изд./ Под ред.. В.С. Лукинского. – СПб.: Питер, 2008. – 448с.: ил. – (Серия «Учебное пособие»)
Пономарьова Ю.В. Логістика: Навчальний посібник: Вид. 2-ге., перероб. та доп. / Пономарьова Ю. В. — К.: Центр навчальної літератури, 2005. — 328 с.
3. Корпоративная логистика. 300 ответов на вопросы профессионалов / Под общ.ред. проф. В.И. Сергеева. – М.:ИНФРА-М, 2004. 976 с.
4. Стерлигова А.Н. Терминологическая структура логистики / Стерлигова А.Н. – М.: Логистика и управление цепями поставок № 4-5, 2004. - 101-119с..
5. George A. Gecowets. Physical Distribution Management / George A. Gecowets.: Defense Transportation Journal 35, no.4 (August 1979). – 5p.
6. Michael Schiff. Accounting and Control in Physical distribution Management / Michael Schiff. - Chicago. National Council of Physical Distribution Management, 1972
7. Bernard J. La Londa and Paul H.Zinszer. Customer Service: Meaning and Measurement / Bernard J. La Londa and Paul H.Zinszer. - Chicago: National Council of Physical Distribution Management, 1976
8. Основы логистики: Учебн. Пособие / Под ред. Л.Б. Миротина и В.И. Сергеева. М.: ИНФРА-М, 2000. – 200 с.
9. Родников А.Н. Логистика. Терминологический словарь / Родников А.Н. - М.: ИНФРА –М, 2000. – 350 с
10. Сергеев В. И. Менеджмент в бизнес-логистике / Сергеев В. И. – М.: "Филин", 1997. - 772 с.
11. Аникин Б. А. Логистика: учебное пособие / Аникин Б. А. – М.: "Инфра-М", 1997. – 465 с.
12. Смехов А. А. Основы транспортной логистики / Смехов А. А. – М.: "Транспорт", 1995. – 197 с
13. Козлов В. К., Старкова С. А. Коммерческая деятельность производственных предприятий / Козлов В. К., Старкова С. А. - СПб.: Из-во СПбУЭВ, 1998. - 150 с.
14. Baker M.J. Dictionary of Marketing and Advertising, 2ng ed. N.Y.: Nichols Publishing, 1990.P.47

РЕФЕРАТ

Горбенко О.В. Термінологічний апарат вітчизняної логістики. / Олександра Вікторівна Горбенко // Управління проектами, системний аналіз і логістика. – К.: НТУ – 2012. – Вип. – 10.

В статті систематизовано термінологічний апарат сучасної вітчизняної логістики, надано авторські визначення поняттям логістика, логістичний канал, логістична система.

Об'єкт дослідження – процеси адаптації та трансформації зарубіжних та вітчизняних трактувань поняття логістика та суміжних до неї.

Мета роботи – проаналізувати походження термінів, винайти схожість та розбіжності трактувань, пояснити їх утворення.

Методи дослідження – методи теоретичного узагальнення і порівняння, абстрагування, системного підходу. Інформаційну базу дослідження утворюють Закони України, нормативні документи, а також наукові праці вітчизняних і зарубіжних вчених з логістики, маркетингу, менеджменту.

В статті узагальнені основну існуючу термінологічну базу логістики, проведено порівняльний аналіз із зарубіжними джерелами. Надано авторське визначення поняттям – логістика, логістичний канал, логістична система. Визначено місце логістики у господарській діяльності підприємств.

Прогнозні припущення щодо розвитку об'єкта дослідження – можливості чіткого усвідомлення конкретних понять логістики при розробці державного стандарту з логістики і

логістичній діяльності, що наразі має наміри зробити Українська логістична асоціація, а також для відділу термінології Інституту української мови Національної академії наук.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: ТЕРМІНОЛОГІЯ, ЛОГІСТИКА, КАНАЛ, ЛАНЦЮГ, МАТЕРІАЛЬНИЙ ПОТІК.

ABSTRACT

Gorbenko A.V. The terminology of current logistics in Ukraine / Alexandra Gorbenko // Management of projects, systems analysis and logistics. – K.: NTU – 2012. – Vol. – 10.

The article contain the terminology of modern logistics in Ukraine, given the author's definition concepts logistics, logistics channel, logistic system.

Object of study - the processes of adaptation and transformation of foreign and local interpretations of the term logistics and adjacent to it.

Purpose - analyze the origin of the terms, to reinvent the similarities and differences in interpretations and explain their formation.

The method study - methods of theoretical generalization and comparison, abstraction, systems analysis. Data base: laws of Ukraine and scientific' research different countries in logistics, marketing, management.

The article contains the common terminology of logistics, the author made a comparative analysis of the foreign sources. In addition, the author's definition of concepts - logistics, logistics channel, logistic system. Identify the place of logistics in business activity enterprises.

Projected assumptions about the development of the object of research - a clear understanding of specific notions of logistics when will develop the state standard of logistics that is going to make Ukrainian Logistics Association, as well as for the department terminology Institute of Ukrainian National Academy of Sciences.

KEY WORDS: TERMINOLOGY, LOGISTICS, CHANNEL, CHAIN, MATERIAL FLOW.

РЕФЕРАТ

Горбенко А.В. Терминологический аппарат отечественной логистики. / Александра Викторовна Горбенко // Управление проектами, системный анализ и логистика. – К.: НТУ – 2012. – Вып. – 10.

В статье систематизирован терминологический аппарат современной отечественной логистики, дано авторские определение понятиям логистика, логистический канал, логистическая система.

Объект исследования – процессы адаптации и трансформации зарубежных и отечественных трактовок понятия логистика и относящихся к ней.

Цель работы – проанализировать происхождение терминов, найти сходство и различия трактовок, объяснить их появления.

Метод исследования – методы теоретического обобщения и сравнения, абстрагирования, системного подхода. Информационную базу исследования образуют Законы Украины, нормативные документы, а также научные труды отечественных и зарубежных ученых по логистике, маркетингу, менеджменту.

В статье обобщены основные существующие термины логистики, проведен сравнительный анализ с зарубежными источниками. Предоставлено авторское определение понятиям – логистика, логистический канал, логистическая система. Определено место логистики в хозяйственной деятельности предприятий.

Прогнозные предположения о развитии объекта исследования – возможность четкого понимания конкретных понятий логистики при разработке государственного стандарта по логистике и логистической деятельности, который намерена создать Украинская логистическая ассоциация, а также для отдела терминологии Института украинского языка Национальной академии наук.

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА: ТЕРМІНОЛОГІЯ, ЛОГІСТИКА, КАНАЛ, ЦЕПЬ, МАТЕРІАЛЬНИЙ ПОТОК.

УЗАГАЛЬНЕННЯ ТА ХАРАКТЕРИСТИКИ КОНЦЕПЦІЙ УПРАВЛІННЯ
МАТЕРІАЛЬНИМИ ПОТОКАМИ

Горбенко О.В., кандидат економічних наук
Сопоцько О.Ю.

Постановка проблеми. Питання узагальнення та характеристики загальноновизнаних та широкоживаних концепцій та стандартів управління матеріальними потоками стає дедалі актуальнішим через стрімкий та постійний ріст інформатизації загалом у всіх сферах життя, в тому числі і в бізнесовому. Логістику, як інструмент менеджменту по управлінню матеріальними потоками, це стосуються з позиції інформаційної телекомунікаційної складової процесу управління матеріальними потоками в ланцюгах постачань. Оскільки дане питання знаходиться на межі логістики та інформаційних технологій, науковці та практики з різних сфер доволі часто плутають поняття та вкладають власний зміст у певні концепції, стандарти, навіть просто назви програмних продуктів. Скупчення різних поглядів перетворюється на інформаційний шум, який ускладнює конкретику постановки завдання інтеграторові програмного забезпечення (та або автоматизації). Як наслідок, підприємство-замовник інформаційної системи не отримує продукт, що мав би задовольнити його потреби у вирішенні завдань, втрачає грошові кошти на оплату роботи підприємства-інтегратора, і не може виставити навіть претензії, оскільки останній покладається на технічну документацію скріплену підписами обох сторін. А найголовніше, що це дає поштовх до публікацій, які щент нищать певну концепцію або стандарт наводячи власний приклад її недовістості. Отже, автори цієї статтею роблять крок до певного узагальнення і можливостей на його основі подальшого уточнення зазначеного питання.

Аналіз останніх публікацій із зазначеної теми дослідження охоплюють в основному англомовні та російськомовні джерела [1 - 5]. Кожне з вказаних джерел має свій окремий внесок у розкриття теми дослідження, у той час як дана стаття містить лише узагальнюючий аналіз із зазначеного питання.

Виклад основного матеріалу. Хотілося б відзначити, що для логістики матеріальних потоків дуже велике значення має інформаційна складова. У своїй книзі Джеймс Томпкінс «The Warehouse Management Handbook» говорить про те, що саме інформаційні технології є четвертою сферою матеріально-технічного забезпечення. Сфери бізнесу, до якого належить підприємство, будуть визначати вимоги до обліку та управління матеріальними потоками. Наприклад, невелике приватне торговельне підприємство, яке має дві точки збуту, і діяльність якого спрямована на перепродаж продукції, не дуже буде опікуватися виробничими питаннями підприємств, продукцію яких воно продає. Приватні підприємства частіше всього закуповують партії у крупних оптових підприємств на умовах 100% оплати, без відтермінування платежів. Тобто тісно із виробником продукції таке підприємство не пов'язано. Так само як не цікавить роздрібну мережу процес надходження сировини у виробництво, проте «мережа» буде перейматися питання потужностей постачань готової продукції, тому що «мережа» повинна розуміти, чи зможе виробник задовольнити пікові навантаження – в сезони великого попиту (у святкові дні), чи «мережа» повинна збільшувати запаси потенційно цікавого товару для споживачів у себе на власних складських потужностях задалегідь, або шукати товар-замінник. Втім навіть якщо підприємства напряду не пов'язані договірними зв'язками, вони тісно зв'язані питаннями управління матеріальними потоками, маємо на увазі рух товарів вздовж ланцюга: виробник - перевізник – оптовик – роздрібні підприємства.

Таким чином, від масштабу підприємства та його господарської спрямованості буде залежати і рівень співпраці, і, відповідно, інформаційна підтримка (маємо на увазі – комп'ютерні та автоматизовані системи управління) – рис. 1 [1].

Інформаційні комп'ютерні системи, системи автоматизації завжди були похідною від концепцій управління, які у свою чергу вміщують певні стандарти управління цілком конкретними функціональними напрямками. У матеріальному (операційному, виробничому) менеджменті широко відомі такі концепції, як Just-in-time (точно в термін), Just in case (про всяк випадок), Requirements / resource planning (планування потреби / ресурсів) і відповідні до них стандарти. У напрямку фізичного розподілу (дистрибуції) – це концепції Demand-driven Logistics (логістика, орієнтована на попит), DRP I, DRP II.